International Journal of Kannada Research
www.kannadajournal.com

ISSN: 2454-5813
IJKR 2022; 8(2): 01-04
© 2022 IJKR
www.kannadajournal.com
Received: 03-01-2022
Accepted: 07-02-2022

ಎಂ.ಎನ್. ಜಯಶೀಲ
ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಜೆ.ಎಸ್.ಎಸ್. ಕಲಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜು, ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ, ಕರ್ನಾಟಕ, ಭಾರತ

ಎಂ.ಎನ್.ಜಯಶೀಲಾ
ಪ್ರಮುಖ್, ಕನ್ನಡ ಆವೃತ್ತಿ, ಎಖಖ ಕಲಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜು ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ, ಕರ್ನಾಟಕ, ಭಾರತ

Corresponding Author:
ಎಂ.ಎನ್. ಜಯಶೀಲ
ಮುಖ್ಯಸ್ಥರು, ಕನ್ನಡ ವಿಭಾಗ, ಜೆ.ಎಸ್.ಎಸ್. ಕಲಾ ಮತ್ತು ವಾಣಿಜ್ಯ ಕಾಲೇಜು, ಗುಂಡ್ಲುಪೇಟೆ, ಕರ್ನಾಟಕ, ಭಾರತ

ಡಾ. ಸಿದ್ದಲಿಂಗಯ್ಯರವರ ಏಕಲವ್ಯ ನಾಟಕ – ಒಂದು ಸಮೀಕ್ಷೆ

ಎಂ.ಎನ್. ಜಯಶೀಲ, ಎಂ.ಎನ್.ಜಯಶೀಲಾ

ಪರಿಚಯ

ನವ್ಯೋತ್ತರ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಡಾ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ ತಮ್ಮ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆಯ ಮೂಲಕ ಬಹುಮಹತ್ವದ ಕವಿ, ಲೇಖಕರೆನಿಸಿದವರು. ಕನ್ನಡ ದಲಿತ ಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಹೊಸ ದೃಷ್ಟಿ, ಹೊಸ ಶಕ್ತಿ ಸಾಮರ್ಥ್ಯಗಳನ್ನು ನೀಡಿದ ಇವರು ಶತಶತಮಾನಗಳಿಂದ ಶೋಷಿತರಾದ ದಲಿತ ಜನಾಂಗದ ವೇದನೆ, ಸಂವೇದನೆಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಜೀವಂತವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ತನ್ನ ಜನಾಂಗದ ನೋವುಗಳನ್ನು ಹತ್ತಿರದಿಂದ ಕಂಡವರಾದ್ದರಿಂದ ಅವರ ನೋವಿಗೆ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ್ದಾರೆ. ಕಾವ್ಯ, ನಾಟಕ, ಪ್ರಬಂಧ, ವಿಮರ್ಶೆ, ಸಂಶೋಧನೆ, ಆತ್ಮಕಥನ ಈ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೊಲೆ ಮಾದಿಗರ ಹಾಡು, ಸಾವಿರಾರು ನದಿಗಳು, ಕಪ್ಪು ಕಾಡಿನ ಹಾಡು, ಮೆರವಣಿಗೆ ಇವರ ಕವನ ಸಂಕಲನಗಳು, ಪಂಚಮ, ನೆಲಸಮ, ಏಕಲವ್ಯ ನಾಟಕಗಳು, ಊರುಕೇರಿ ಎನ್ನುವ ಆತ್ಮಕಥನ, ಅವತಾರಗಳು ಇವರ ಪ್ರಬಂಧ ಸಂಗ್ರಹ, ಎಡಬಲ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಿಮರ್ಶೆ, ಗ್ರಾಮದೇವತೆಗಳು ಇವರ ಮಹಾಪ್ರಬಂಧ. ಸಾಹಿತ್ಯ ಸರಸ್ವತಿಯ ಸೇವೆಗೈದ ಇವರಿಗೆ ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯ ಲೋಕ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಗೌರವಿಸಿದೆ. ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ಅಕಾಡೆಮಿ ಮತ್ತು ಕರ್ನಾಟಕ ರಾಜ್ಯೋತ್ಸವ ಪ್ರಶಸ್ತಿಗಳು ಸಂದಿವೆ. 1990–2002ರಲ್ಲಿ ಕರ್ನಾಟಕ ವಿಧಾನ ಪರಿಷತ್ತಿನ ಸದಸ್ಯರಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹಾಸನದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಮ್ಮೇಳನದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರಾಗುವ ಗೌರವಕ್ಕೂ ಪಾತ್ರರಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ ಏಕಲವ್ಯನ ಬದುಕನ್ನು ಆಧರಿಸಿ ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ ಅವರು ರಚಿಸಿದ ನಾಟಕವಿದು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಇರುವ ಅನ್ಯಾಯದ ವಿರುದ್ಧ, ಜ್ಞಾನದ ಗುತ್ತಿಗೆಯನ್ನು ಎತ್ತಿಹಿಡಿಯುವ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ವಿರುದ್ಧ, ಮೇಲುಕೀಳೆಂಬ ವಂಚನೆಯ ವಿರುದ್ಧ ಹೋರಾಟದ ಕಿಚ್ಚನ್ನು ಪ್ರೇರೇಪಿಸಿದ, ಬಂಡಾಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆಶಯವನ್ನು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮೈದುಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ, ಡಾ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ 'ಏಕಲವ್ಯ' ನಾಟಕವು ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕವರ ಬಾಳಿಗೆ ಬೆಳಕು ಮೂಡಿಸುವ, ಕಡೆಗಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟವರ ಬದುಕಿನ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯ ಹೂ ಅರಳಿಸುವ ಆಸೆಯನ್ನು ಮಿನುಗಿಸುತ್ತದೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ಮಹಾಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹನಿಯಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗದ ಏಕಲವ್ಯನ ಬದುಕನ್ನು ಕಾಡು ಮತ್ತು ನಾಡಿನ ನಡುವೆ ನಡೆದ ಸಂಘರ್ಷದ ಕತೆಯಾಗಿ ಡಾ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ ಅವರು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತಿರುವುದರಿಂದ ಇದಕ್ಕೆಂದು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಆಯಾಮವೇ ಪ್ರಾಪ್ತವಾಗಿದೆ. ನಾಗರಿಕರು ಹಾಗೂ ಕಾಡಿನ ಅನಾಗರೀಕ ಜಗತ್ತಿನ ಮೌಲ್ಯಗಳ ಹೋಲಿಕೆಯೆ ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯ ಗುರಿಯಾಗಿದೆ. ಪುರಾಣ ಕಥೆಯೊಂದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತಕ್ಕೆ ಸೆಳೆತಂದು, ನಗರ ನಾಗರೀಕತೆಯ ಸ್ವಾರ್ಥ, ಅಹಂಕಾರ, ಕ್ರೌರ್ಯಗಳಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗಿ ಅದರಿಂದ ಪಾಠ ಕಲಿತು, ಆ ದುಷ್ಟಶಕ್ತಿಗಳ ದಮನಕ್ಕೆ ವೀರ ಸಂಕಲ್ಪವನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವ ಕಾಡಿನ ತರುಣನ ಎಚ್ಚೆತ್ತ ವಿವೇಕ ಹಾಗೂ ಜಾಗೃತ ಚೈತನ್ಯಗಳ ಪ್ರತಿಮೆಯಾಗುವಂತೆ ಡಾ. ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಿಸಿರುವ ರೀತಿಯೂ ಕೇಳುಗರ–ಓದುಗರ ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಬಡಿದೆಬ್ಬಿಸುವಂತಿದೆ.

ಏಕಲವ್ಯನ ಈ ಕಥೆಯು ಕನ್ನಡದ ಮೂವರು ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಲೇಖಕರಿಗೆ ರೂಪಕ ಸಾಮಾಗ್ರಿಯನ್ನೊದಗಿಸಿದೆ. ಕೈಲಾಸಂ ಅವರು ಪರ್ಪಸ್ ಮತ್ತು ಈಣಟಜಿಟಟಜಟಿಣ ಎಂಬ ಎರಡು ನಾಟಕಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಕುವೆಂಪು ಅವರು ತಮ್ಮ 'ಬೆರಳ್ಗೆ ಕೊರಳ್' ಎಂಬ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಬೆರಳನ್ನು ಬೇಡಿದ ದ್ರೋಣರು ಹೇಗೆ ಕರ್ಮಫಲವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಕೊರಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದರು ಎಂಬ ವಸ್ತುವನ್ನು ಬಹು ಗಂಭೀರವಾಗಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹಾಗೆಯೇ ಗೋವಿಂದ ಪೈಗಳು ಇದೇ ವಸ್ತುವನ್ನು ಆಧಾರವಾಗುಳ್ಳ ಹೆಬ್ಬೆರಳು ಎಂಬ ನಾಟಕವನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಮಹಾಭಾರತದ ಈ ಏಕಲವ್ಯ ಕಥಾನಕವು ಆಧುನಿಕ ವಿಚಾರಗಳ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಗೆಯಿಂದ ಮಥನಗೊಂಡು, ಹಲವಾರು ಯೋಚನೆ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಗಳಿಗೆ ದಾರಿಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಜ್ಞಾನ, ವಿದ್ಯೆ, ಕಲಿವ ಶಕ್ತಿ, ಧೀಮಂತಿಕೆ ಒಂದು ವರ್ಗದ ಗುತ್ತಿಗೆಯಾಗಿದ್ದ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ಇಡೀ ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮದ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳ ಅಮಾನವೀಯ ಮುಖವನ್ನು ಬಯಲು ಮಾಡುವ ಈ ಕಥಾನಕವು ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಚಿಂತನೆಗೆ ಆಕರವಾಗಿದೆ.

'ಏಕಲವ್ಯ' ಮಹಾಭಾರತದ ಒಂದು ಗಮನಾರ್ಹ ಪಾತ್ರ. ಮಹಾಭಾರತ ಮಹಾಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಕಲವ್ಯ 'ನಿಷಾದ ಕುಲ' ಅಂದರೆ ಈಗಿನ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಅಥವಾ ಬೇಡ ಪಂಗಡದ ರಾಜಕುಮಾರ. ಇವನು ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರ ನಿರಾಕರಣೆಯ ಹೊರತಾಗಿಯೂ ಶಸ್ತ್ರಭ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನಷ್ಟೇ ಕೌಶಲ್ಯ ಹೊಂದಿದ್ದವನು. ಬಿಲ್ಲಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಆಸಕ್ತಿ, ಕುತೂಹಲವನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದ ಕಾಡಿನ ಬೇಡ ಕುಲದ ಏಕಲವ್ಯನು ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರ ಚಾಪವಿದ್ಯಾ ಪರಿಣತಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ತಾನೂ ಅವರಿಂದ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಹಂಬಲದಿಂದ ಹಸ್ತಿನಾವತಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ಮೆಚ್ಚಿನ ಶಿಷ್ಯ ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಜಗತ್ತಿನ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬಿಲ್ಲುಗಾರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪಣ ತೊಟ್ಟಿದ್ದ ದ್ರೋಣರು ವರ್ಣಾಶ್ರಮ ಧರ್ಮದ ಕಟ್ಟುಪಾಡುಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಲ್ಲದವರಿಗೆ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಹೇಳಿಕೊಡಲು ಇಚ್ಛಿಸದೆ, ಏಕಲವ್ಯವನ್ನು ಶಿಷ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇಲ್ಲಿ ಏಕಲವ್ಯ ದ್ರೋಣರನ್ನು ಕಂಡಂತಹ ಸಂದರ್ಭವನ್ನು ನೋಡುವುದಾದರೆ, ದ್ರೋಣರು ಕುರು–ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಏಕಲವ್ಯನ ಅಗಮನವಾಗುತ್ತದೆ. ದ್ರೋಣರ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿ ಅವರಿಂದಲೇ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬ ಹಂಬಲದಿಂದ ಬಂದ ಏಕಲವ್ಯ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ದ್ರೋಣರನ್ನುಕಂಡು ಭಕ್ತಿಪರವಶನಾದ. ತನ್ನ ಮನದ ಬಯಕೆಗೆ ನೀರೆರೆಯುವ ಆರಾಧ್ಯಗುರುವನ್ನು ಕಂಡು ರೋಮಾಂಚನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದ. ಗುರುವನ್ನು ಕಂಡು ಓಹ್, "ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರು, ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ದೊಡ್ಡವರು,ಕನಸಿನಲ್ಲಿ ಸುಳಿದು ನನ್ನನ್ನು ತಮ್ಮ ಪಾದಗಳ ಬಳಿಗೆ ಸೆಳೆದವರು. ಓಹ್, ಮುಖದ ಕಳೆಯೇನು, ನಿಲುವೇನು, ನಡಿಗೆಯ ಗೆಲುವೇನು ಇವರು ನನ್ನ ಗುರುಗಳಾದಾಗಲೇ ನಾನು ಪುಣ್ಯವಂತ, ಅವರ ಕರುಣೆಯ ಕಂದನಾಗುವ ಭಾಗ್ಯ ನನ್ನದಾಗಲಿ, ಗುರುಗಳು ನನ್ನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಲು, ನಾನು ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಾವಿಣ್ಯತೆ ಗಳಿಸಬೇಕೆಂಬ ನನ್ನ ಕನಸು ನನಸಾಗಲಿ, ಕಳೆದುಹೋದ ನನ್ನ ಶಕ್ತಿ ಮರಳಲಿ, ಕಾಡಿಗೆ ಒದಗಿರುವ ಕೇಡು ದೂರವಾಗಲಿ, ಬೇಡರಿಗೆ ಬಂದಿರುವ ಭಯವು ಇಲ್ಲವಾಗಲಿ ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾ ಗುರುಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದ್ರೋಣರನ್ನು ಕಾಣಲು ಮುಂದಾಗುತ್ತಾನೆ". ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರಲ್ಲಿ ಬಲಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾದ ಭೀಮನು ಏಕಲವ್ಯನನ್ನು ಕಂಡು ಕೆಳವರ್ಗದವನೆಂದು ಮೂದಲಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗವು ಜಾತಿಯಿಂದ ಮೇಲ್ವರ್ಗವಾದರೆ ಸಾಲದು ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವೂ ಉನ್ನತವಾಗಿರಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ನೆನಪಿಸುತ್ತದೆ. ಕೇವಲ ಭೀಮನಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ ಮಧ್ಯಮ ಪಾಂಡವನೆಂದು ಹೆಸರಾದ ಅರ್ಜುನನೂ ಸಹ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಯುವ ಬಯಕೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಏಕಲವ್ಯನನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ ಆತನ ವೇಷಭೂಷಣಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಟೀಕಿಸಿ, 'ಏ ಬೇಡಜಂತು' ಎಂದು ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಅವಮಾನ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ದೊಡ್ಡವರ ಸಣ್ಣತನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಉತ್ತಮ ಉದಾಹರಣೆ. ಆದರೆ ಕೌರವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖವಾದ ದುರ್ಯೋಧನನು ಏಕಲವ್ಯನಿಗೆ ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯಲ್ಲಿರುವಂತಹ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಕುತೂಹಲವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾಗಿ ಹೇಗೆ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ಧೋರಣೆಗಳು ಏಕಲವ್ಯನ ಪರವಾಗಿ ಹಾಗೂ ವಿರೋಧವಾಗಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂಬುದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಏಕಲವ್ಯನ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿಯೂ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರಿಗೆ ಅವನನ್ನು ಶಿಷ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುತ್ತಿಲ್ಲ. ಏಕಲವ್ಯನ ಕನಸು ನನಸಾದರೆ ಲೋಕದ ದುರಂತಕ್ಕೆ ನಾಂದಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಶಾಸ್ತ್ರ ಅಡ್ಡವಿದೆ ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಗುರುಮುಖೇನ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಬಾರದೆಂದು ಶಾಸ್ತ್ರ ಸಾರಿದೆ. ಪ್ರಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಸಮಾನತೆ ಇರುವಂತೆ ಮಾನವ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲು ವರ್ಗ ಅವಮಾನತೆ ಇದೆ ಆದರೆ ಅರಿತು ಅರಿಯದೆಯೋ ಕೀಳು ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಏಕಲವ್ಯನ ಆಸೆಯ ಭ್ರಮೆ ಚೂರಾಗುತ್ತಿದೆ. ಕೀಳು ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಪಾಪಕ್ಕೆ ಧಿಕ್ಕಾರವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಕಲಿಯಬೇಕೆಂಬ ಆಸೆಯು ಕಿಡಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿಸಿದ ತನ್ನ ಜ್ಞಾನದಾಹಕ್ಕೆ ಧಿಕ್ಕಾರವನ್ನು ಹಾಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ದ್ರೋಣರ ಮನಸ್ಸು ವಿಚಲಿತವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ವಿಚಲಿತವಾದ ಮನಸ್ಸೇ ಮುಂದೆ ಏಕಲವ್ಯನ ಸಾಧನೆಗೆ ಪ್ರೇರಕಶಕ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ. ಶ್ರದ್ಧೆ ಆಸಕ್ತಿಯಿಂದ ಕಲಿಯಲು ಬರುವ ಶಿಷ್ಯನ ಮನಸ್ಸಿನ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಕಳೆದು ಜ್ಞಾನ ಜ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಸಬೇಕಾಗಿದ್ದ ಗುರುವಿಗೂ ನೋವಾಗಿದೆ. ಶಿಷ್ಯನ ಶ್ರದ್ಧೆ ಗುರುಗಳ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಜಾಗ ನೀಡಿದೆ. ಇಷ್ಟು ಸಾಕಲ್ಲವೆ ಏಕಲವ್ಯನ ಸಾಧನೆಯ ಧನ್ಯತೆಗೆ, ಏಕಲವ್ಯ ನೊಂದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕಾಡಿಗೆ ಮರಳಿ ಬರುತ್ತಾನೆ.

ಇತ್ತ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರ ಆಶ್ರಮದ ಬಳಿಗೆ ಕುರುವೃದ್ಧರೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಆದ ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರು ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಎರಡು ಜ್ಞಾನ ಸಂಗಮಗಳ ಮಿಲನವಾಗಿದೆ. ಇಬ್ಬರು ಪರಸ್ಪರ ಭೇಟಿಯಾಗಿ ಕೌರವ–ಪಾಂಡವರ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವನ್ನು ಕುರಿತು ಚರ್ಚಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವರಿಬ್ಬರ ಭೇಟಿ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದುದೇನಲ್ಲ. ವಿಶೇಷತೆಯನ್ನು ಪಡೆದದ್ದೇ ಆಗಿದೆ. ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರೆ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರನ್ನು ಬಿಲ್ಲೋಜರಾಗಿ ನಿಯಮಿಸಿದವರು. ಇಬ್ಬರೂ ಗೌರವಾನ್ವಿತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು, ಅನುಭಾವಿಗಳು, ದಿಗ್ಗಜರು, ಗಾಂಭೀರ್ಯವುಳ್ಳವರು. ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರು ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ನಡುಗಿಸಬಲ್ಲ ಉಭಯ ವೀರರಿಗೂ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಕಲಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಸಮರ್ಪಣಾ ಮನೋಭಾವದಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಕುಲಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ವೀರರ ತರಬೇತಿ ನಿರಾತಂಕವಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿದೆ ಎಂದು ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂತೋಷವನ್ನು ಭೀಷ್ಮರು ಹೆಮ್ಮೆಯಿಂದ ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಉತ್ತರವಾಗಿ ದ್ರೋಣರು "ಯೋಗ್ಯರಾದ ಶಿಷ್ಯರಿಗೆ ಕಲಿಸುವುದಕ್ಕಿಂತ ದೊಡ್ಡ ಭಾಗ್ಯವೇನಿದೆ?" ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಮ್ಮ ವಿನಯವನ್ನು ತೋರುತ್ತಾರೆ ಆದರೆ ಬಾಯಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಮುಖ ಬೇರೆ ಭಾವನೆಯನ್ನೇ ತೋರಿಸುತ್ತಿದೆ. ಮನಸ್ಸಿನ ಕನ್ನಡಿ ಮುಖವೆನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಈಚಿಭಿಜ ್ನ ಖಟಿಜಜಥ ಠಜಿ ಒಟಿಜ. ಇದನ್ನು ಕುರುವಯೋವೃದ್ಧರು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಆದ ಭೀಷ್ಮಾಚಾರ್ಯರು ಗಮನಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಇವರಿಬ್ಬರ ಸಂಭಾಷಣೆಯನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಮುಂದೆ ಒದಗಿ ಬರಲಿರುವ ಪರಿಣಾಮಗಳ ಅನೂಹ್ಯ ಎಳೆಗಳು ಅನಾವರಣಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮಹಾಭಾರತ ಸೇಡಿನ ದುರಂತಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಮಹಾಕಥೆ ಮಾತ್ಸರ್ಯದ ಮೊಳಕೆ ಉಭಯರಲ್ಲು ಕಾಣುತ್ತಿದೆ. ದ್ರೋಣರಿಂದ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಯುತ್ತಿರುವ ಈ ರಾಜಪುತ್ರರು ಪ್ರಜೆಗಳ, ಸಿಂಹಾಸನದ ರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡದೆ ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಹೋರಾಟದ ಸಮರಕ್ಕೆ ಇಳಿಯುವರು, ಮುಂದಾಗಲಿರುವ ಮಹಾಸಂಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಉಭಯರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಕಾದಾಡಿ ಮರಣ ಹೊಂದುವ ಸೂಚನೆಗಳು ಕಾಣಬರುತ್ತವೆ. ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನೋಡುವುದಾದರೆ "ಜಗತ್ತಿನ

ಅನೇಕ ಕೊಲೆ, ಸುಲಿಗೆಗಳಿಗೆ ರಕ್ತಪಾತಕ್ಕೆ, ಅಗಣಿತವಾದ ಅಂಗವಿಕಲತೆಗೆ, ಅಸಂಖ್ಯಾತ ವೈಧವ್ಯಕ್ಕೆ ನಿರ್ದಯವಾದ ಕಿಚ್ಚಿಗೆ ಇಂಬು ಕೊಡಲಿರುವವನು ನಾನೇ ಅನಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಂದಾಗಲಿರುವ ಮಹಾನ್ ನರಮೇದಕ್ಕೆ ಮೂಲವಾಗುವ ಅಪರಾಧಿಯ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ನಾನು ಎಷ್ಟೋ ಸಾರಿ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದೇನೆ. ದಾಯಾದಿಗಳ ಕಗ್ಗೊಲೆಗೆ, ಬಂಧುಗಳ ನಡುವಿನ ಹತ್ಯೆಗೆ ಸಜ್ಜುಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ ಹೃದಯಹೀನ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯ ಎಂಬ ಆಲೋಚನೆ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಘೋರ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಈಡಾಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆ". ಯುದ್ಧದ ಭೀಕರತೆಯ ಅನಾವರಣಕ್ಕೆ ಇದಕ್ಕಿಂತ ಇನ್ನೊಂದು ಉದಾಹರಣೆ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಅಂದಿನ ಯುದ್ಧದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿಯೆ ಅನಾವರಣವನ್ನು ಇಂದು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಅಂದು ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ ಯುದ್ಧ ಇಂದು ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಗಳನ್ನು ಒಳಗೊಂಡ ಮಾರಣಹೋಮ, ಕಾಲ ಬದಲಾಗಿದೆ. ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿಲ್ಲ. ಇಂದು ದ್ರೋಣರ ಮನಸ್ಸಿನ ನೋವೇ ಪ್ರತಿ ಮನಗಳನ್ನು ಕಾಡುತ್ತಿದೆ.

ಭೀಷ್ಮರ ಮಾತನ್ನು ಗಮನಿಸಿದರೆ ಜ್ಞಾನದ ಧೀಮಂತತೆ ಅವರ ಆಲೋಚನೆಯ ಅಗಾಧತತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತದೆ. "ಮಾನವೀಯತೆ, ಹೃದಯವಂತಿಕೆಗಳು ರಾಜಾಶ್ರಯದಲ್ಲಿ ಅರಳುವ ಬದಲು ನರಳುತ್ತವೆ. ನಿಜ ಮುಂದೆ ಅನುಭವಿಸಲಿರುವ ದುರಂತವನ್ನು ನಿಮಗಿಂತ ಚೆನ್ನಾಗಿ ನಾನು ಊಹಿಸಿದ್ದೇನೆ. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಚಡಪಡಿಸುವ ಕಾರಣವೇ ಇಲ್ಲ. ಜಗತ್ತಿನ ನಾಟಕರಂಗದಲ್ಲಿ ವಿಧಿಯ ಸೂತ್ರದ ಬೊಂಬೆಗಳಾದ ನಾನು "ತೇನವಿನಾ ತೃಣಮಪಿನ ಚಲತಿ" ಎನ್ನುವ ಮಾತಿನಂತೆ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕೆ ಅನಿವಾರ್ಯವಾದ ದುರಂತವೊಂದರ ಸಂಭವಕ್ಕಾಗಿ ನಾವೆಲ್ಲಾ ದುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದೇವೆ". ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಬಲವಷ್ಟೇ ನಿರ್ಣಾಯಕವಲ್ಲ ಅದಕ್ಕೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಬುದ್ಧಿಯ ಬಲದ ಅಗತ್ಯತೆಯೂ ಇದೆ. ನೀವು ಈ ಲೋಕದ ಎಲ್ಲಾ ಜೀವಿಗಳ ಆತ್ಮಗಳ ಅಧಿಕೃತ ಒಡೆಯರು. ವಿಧಿಯ ಬರವಣಿಗೆಯನ್ನು ಮೀರುವವರು ಯಾರು? ಜಗತ್ತನ್ನು ತಲ್ಲಣಗೊಳಿಸುವ ಶೂರರು ನಿಮ್ಮೆದುರು ಸದಾ ಶಿರಬಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಸುಖಕ್ಕಿಂತ ನಿಮಗೆ ದೊಡ್ಡ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಅಧಿಕಾರ ಗ್ರಹಣಕ್ಕಾಗಿ, ತನ್ಮೂಲಕ ನಡೆಯುವ ಲೋಕ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿ ಸಲ್ಲುವ ನಿಮ್ಮ ಕಾಣಿಕೆಗೆ ಬೆಲೆ ಕಟ್ಟಲಾದೀತೆ. ಎಂತಹ ಧೀಮಂತ ಹೃದಯದ ಚಿಂತನೆ ಇದು ಲೋಕಕಲ್ಯಾಣದ ಮೊದಲ ಹೆಜ್ಜೆ ಭೀಷ್ಮ ದ್ರೋಣರಿಗೆ ಮುಂದಿನ ದುರಂತದ ಸೂಚನೆ ಮನವರಿಕೆಯಾಗಿದೆ.

"ಮಾನಾಭಿಮಾನವೂ ನಿನ್ನದೇ ಗುರುವೇ" ಎಂದು ಗುರುಸ್ಮರಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಇತ್ತ ಅರಣ್ಯದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಏಕಲವ್ಯ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮುಂದಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆಯ ಸಾಧನೆಗೆ ತೊಡಗಿದ್ದಾನೆ. ಗುರು ದ್ರೋಣರು ತನ್ನನ್ನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತಾರೆಂಬ ನಂಬಿಕೆ ಸದಾಕಾಲವೂ ಇದೆ. ಹಾಗಾಗಿ ತನ್ನದೆಲ್ಲವನ್ನು ಸಮರ್ಪಣಾ ಭಾವದಿಂದ ಗುರುವಿನ ಪಾದಗಳಿಗರ್ಪಿಸಿ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರ ಮೂರ್ತಿಯ ಮುಂದೆ ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ನಂಬಿಕೆಯಿಂದ ತನ್ನ ಸಾಧನೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅರಸು ಮಕ್ಕಳ ಗುರುವೆ ಉದ್ಧರಿಸಿಯ್ಯ ನನ್ನನು ಎನ್ನುವ ಆತ್ಮನಿವೇದನೆ ಈ ಶಿಷ್ಯನದು.

ಏಳನೆಯ ದೃಶ್ಯವು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಸುದೀರ್ಘವಾದದ್ದು. ಅದೇ ಕಾಡಿನ ಸನ್ನಿವೇಶದಿಂದ ಮುಂದುವರೆಯುತ್ತದೆ. ಹಸುರಿನಿಂದ ಕಂಗೊಳಿಸುವ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯ ಮತ್ತು ಅರ್ಜುನರ ಪ್ರವೇಶವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇಟೆಗಾಗಿ ಆಗಮಿಸಿದ ಅರ್ಜುನನ ಬೇಟೆ ನಾಯಿಗಳ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಿ ದೂರದಿಂದಲೇ ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವ ಶಬ್ದವೇದಿ ವಿದ್ಯೆಯ ಪ್ರಯೋಗ ಏಕಲವ್ಯನಿಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಬಾಣಗಳ ಪ್ರಯೋಗದ ವಾಸ್ತವತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯುವ ಸಲುವಾಗಿ ಏಕಲವ್ಯನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಗುರುಗಳನ್ನು ಕಂಡು ಪುಳಕಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆನಂದ ಮೇರೆ ಮೀರುತ್ತದೆ. ಶ್ರದ್ಧಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಮಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಏಕಲವ್ಯನೇ ಶಬ್ದವೇದಿ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ನಾಯಿಯ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚುವಂತೆ ಮಾಡಿದ್ದು ಎಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದು ಅರ್ಜುನ ಹಾಗೂ ದ್ರೋಣರು ಆಶ್ಚರ್ಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಗುರುವಿನ ಜೊತೆಗೆ ಇದ್ದು ಅರ್ಜುನ ಸಾಧಿಸಲಾಗದ್ದನ್ನು ಗುರುವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಏಕಲವ್ಯ ಸಾಧಿಸಿದ್ದಾನೆ. ದ್ರೋಣರಿಗೆ ಮಸುಕಾಗಿದ್ದ ನೆನಪು ನಿಚ್ಚಳವಾಗುತ್ತದೆ. ದ್ರೋಣರೆ ತನ್ನ ಈ ಸಾಧನೆಯ ಗುರುವೆಂದು, ಏಕಲವ್ಯ ಹೇಳಲು ಹರ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸಾಧಿಸುವ ಬಯಕೆಯಿದ್ದ ಏಕಲವ್ಯನ ಶಿಷ್ಯತ್ವವನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸಿದ್ದರು. 'ಮನಸ್ಸಿದ್ದರೆ ಮಾರ್ಗ' ಎನ್ನುವ ನಾಣ್ಣುಡಿಯ ಸಾರ್ಥಕತೆಯಂತೆ ಏಕಲವ್ಯ ಇಂದು ಗುರುವನ್ನು ಮೀರಿಸಿ ಸಾಧಿಸಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದಾನೆ. ಶಿಷ್ಯನ ಈ ಸಾಧನೆಯ ಹೆಮ್ಮೆ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರಿಗಿದೆ. ಆ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿಯಲ್ಲಿ ಏಕಲವ್ಯನ ಸಾಧನೆಯ ಬಗ್ಗೆ ಪ್ರಶಂಶೆಯ ನುಡಿಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಎಜಟಜಠಣಾಜ ಣುಜ ಟಿಚಿಟಜ ಠಜಿ ಘಾಠಟಜಟಿ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಮಾತ್ಸರ್ಯ ಬರೀ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಸ್ವತ್ತಲ್ಲ, ಗಂಡಸರಲ್ಲೂ ಇದೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅರ್ಜುನ ನಿಜಗೊಳಿಸುತ್ತಾನೆ. ದ್ರೋಣರಾಡಿದ ಪ್ರಶಂಸೆಯ ನುಡಿ ಮುಂದಿನ ಎಲ್ಲ ಪರಿಣಾಮಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ, ಅರ್ಜುನನ ಕೋಪ, ಮಾತ್ಸರ್ಯ ಮೇರೆ ಮೀರುತ್ತದೆ. "ಅರಸು ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ನಾನೆಲ್ಲಿ, ಕೀಳು ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಈ ಕುನ್ನಿಯೆಲ್ಲಿ? ಈತನಿಗೆ ಶಬ್ಧವೇದಿ ವಿದ್ಯೆ ಸಿದ್ಧಿಯೇ! ಎಂದು ಗುಡುಗಿದಾಗ ಅರ್ಜುನನ ಮನಸ್ಸನ್ನರಿತ ದ್ರೋಣರು ವಿದ್ಯೆಗೆ ಅಂತಸ್ತಿನ ಅಂತರವಿಲ್ಲ, ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದ, ಏಕಾಗ್ರತೆಯ ಸಾಧನೆಯ ಸಿದ್ಧಿಯಿಂದ ಅದು ಒಲಿಯುತ್ತದೆ. ವಿದ್ಯಾಧಾರಿಯಾದ ಏಕಲವ್ಯನ ಶ್ರದ್ಧೆ, ಕಠಿಣ ಪರಿಶ್ರಮ ಹಾಗೂ ಯಶಸ್ಸಿನ ಸಾಧನೆ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೆ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಲು ತಾರತಮ್ಯ ತೋರಿ ತಿರಸ್ಕರಿಸಿದ ಗುರುವಿನ ಮೇಲಿರುವಂತಹ ಅಪಾರವಾದಂತಹ ಭಕ್ತಿ ಉದಾತ್ತವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿದೆ. ದ್ರೋಣರ ಮಣ್ಣಿನ ಮೂರ್ತಿಯೇ ತನ್ನ ಸಾಧನೆಯ ಸಿದ್ಧಿಗೆ ಸ್ಫೂರ್ತಿ ಎಂಬುದಾಗಿ ಏಕಲವ್ಯ ತಿಳಿಸಿದಾಗ ದ್ರೋಣರೇ ಚಕಿತಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಜೊತೆಗೆ ಗುರು ಮುಂದೆಯೇ ಇರಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ, ಕನಸಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕಲಿಸುತ್ತಾನೆ' ಎಂಬ ಅನುಭಾವಿ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಗುರುಭಕ್ತಿಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ ಏಕಲವ್ಯನ ನುಡಿಗೆ ಅರ್ಜುನ ಕೆರಳುತ್ತಾನೆ. ದ್ರೋಣರು ವಿಶ್ವದಲ್ಲೇ ತನ್ನನ್ನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಬಿಲ್ಲುಗಾರನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುತ್ತೇನೆಂದು ವಚನ ನೀಡಿದ್ದರು. ದ್ರುಪದನ ವಿರುದ್ಧದ ಸೇಡಿನ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ನೀಡಿದ್ದ ವಚನ ತಪ್ಪಿದೆ. ಈಗ ವಚನಭ್ರಷ್ಟರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಗುರುಗಳ ಮೇಲೆ ಕೋಪಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ದ್ರೋಣರು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿಯಾಗಲಿ – ಪರೋಕ್ಷವಾಗಿಯಾಗಲಿ ನಾನೇ ಗುರುವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟ ಮಾತಿಗೆ ತಪ್ಪಿದ ಪಾಪಿ ನಾನೆಂದು ಸಂಕಟಪಡುತ್ತಾರೆ. ಗುರುಗಳ ಈ ಸಂಕಟಕ್ಕೆ ಏಕಲವ್ಯನೇ ಕಾರಣನೆಂದು ಅರ್ಜುನ ಹಂಗಿಸಿದಾಗ, ಗುರುಗಳ ಸಂಕಟ ನಿವಾರಣೆಗೆ ಏಕಲವ್ಯ ಮುಂದಾಗುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸದಿದ್ದರು ಏಕಲವ್ಯನೆ ತನಗೆ ಕಲಿಸಿದ ಗುರು ದ್ರೋಣರೆಂದೇ ಹೇಳಿದ್ದುದರಿಂದ ದ್ರೋಣಾಚಾರ್ಯರು ಬಲಗೈ ಹೆಬ್ಬೆರಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ಗುರುದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಕೊಡುವಂತೆ ಕೇಳಿದಾಗ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ಯೋಚಿಸದೆ ಪ್ರಾಣವನ್ನೆ ಕೊಡಲು ಸಿದ್ಧವಿದ್ದ ಏಕಲವ್ಯ ಬಲಗೈ ಹೆಬ್ಬೆರಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ದಕ್ಷಿಣೆಯಾಗಿ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬಿಲ್ವಿದ್ಯೆ ಕಲಿಸಿರೆಂದು ಬಂದಾಗ ಈ ಬೇಡ ಯಾವ ಗುರುಕಾಣಿಕೆ ಕೊಡಬಲ್ಲನೆಂದು ಹಂಗಿಸಿದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಉತ್ತರ ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಗುರು ಬಯಸಿದ ಕಾಣಿಕೆಯನ್ನೇ ಗುರುವಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬರೀ ಬೆರಳನ್ನಷ್ಟೇ ಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ನೀಡಿರಲಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಇಡೀ ಬಾಳನ್ನೇ ಗುರುವಿನ ಪದತಲಕ್ಕೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದ, ಅಸಹಾಯಕರಾದ ದ್ರೋಣರು ಅರ್ಜುನನ ಜೊತೆ ನಾಡಿಗೆ

ತೆರಳುತ್ತಾರೆ.

ವಿಧಿಯ ನಿಯಮವನ್ನು ಮೀರುವವರಾರು – ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿಯೇ ಏಕಲವ್ಯನ ತಾಯಿ ಅಲ್ಲಿಗೆ ಆಗಮಿಸಿ ಮಗನ ಹೆಬ್ಬೆರಳಿನಿಂದ ರಕ್ತ ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಸುರಿಯುವುದನ್ನು ಕಂಡು ದ್ರೋಣರ ಮೇಲೆ ಕೋಪಿತಳಾಗಿ ಮಗನ ಸ್ಥಿತಿಯ ಬಗ್ಗೆ ಮಮ್ಮಲ ಮರುಗುತ್ತಾಳೆ. ಘನವೀರನಾಗಬೇಕೆಂಬ ಬಯಕೆಯಿಂದ ಸಾಕಿ ಸಲಹಿದ ಮಗ ಇಂದು "ರೆಕ್ಕೆ ಸುಟ್ಟ ಹಕ್ಕಿಯಂತೆ. ನಖ ಕಿತ್ತ ಸಿಂಹದಂತೆ ಅವನ ಜೀವನ ವ್ಯರ್ಥವಾಗಿದೆ". ಗಂಡನನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ತನ್ನೆಲ್ಲ ಕನಸನ್ನು ಮಗನಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಣುತ್ತ ಇದ್ದ ಜೀವ ಬೆಳಕಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಪತಂಗದಂತೆ ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿದೆ. ಆಕೆಯ ಕೋಪದ ನೋವಿನ ನುಡಿ ಶಾಪವಾಗದೆ ಹೋಗುವುದೇ "ಅವರು ಯಾರಾದರೇನು? ಹೆಬ್ಬೆರಳನ್ನು ಕಸಿದವರು ನನ್ನ ಕಂದವನ್ನು ಕೊಂದರು, ನನ್ನ ಕರುಳ ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ಹೊಸಕಿ ಹಾಕಿದರು. ಕಿಂಚಿತ್ತು ಕರುಣೆ ಇಲ್ಲದ ಅವನೆಂತ ಗುರು ಮಗನೆ? ಮಗನೆ ನಿನ್ನ ಗುರುಗಳು ಸಾವಿನ ರೂಪದಲ್ಲೇಕೆ ಬಂದರು. ಏಕಲವ್ಯ ನೀನು ಉತ್ತಮ ಕುಲದವರನ್ನು ನಂಬಿ ಹಾಳಾದೆ ಹಾಡುವವನ ಕೊರಳನ್ನು ಹಿಸುಕಿದಂತೆ, ಬಾಣ ಹೂಡುವ ನಿನ್ನ ಬೆರಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದರಲ್ಲ, ನಿನ್ನ ಬೆರಳನ್ನು ನೀನೇ ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಮಾಡಿದರು. ಇದು ಕೊಲೆಗಿಂತ ಕಟುಕತನ. ಎಲ್ಲಿಯ ಸಮಾಧಾನ? ನಾನೀಗ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕಳೆದುಕೊಂಡವಳು. ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಬಾಳನ್ನು ಹಾಳು ಮಾಡಿದ ನಿನ್ನ ಗುರುವಿನ ಬಾಳು ಹಾಳಾಗಲಿ", ಲೇಖಕರು ಆಕೆಯ ಆಡುವ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಶಬ್ದದಲ್ಲಿಯೂ ನೋವು, ಆಕ್ರಂದನವನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ತನ್ನೆಲ್ಲ ಕನಸಿನ ಸಾಕಾರವಾಗಿದ್ದ ಮಗನ ಭವಿಷ್ಯ ಜೀವನದ ಚಿಂತೆ ಆಕೆಯ ಆಕ್ರಂದನದ ನುಡಿಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕಲವ್ಯನ ತಾಯಿಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ದೃಶ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾಗರೀಕತೆಯ ಪ್ರತೀಕವೆಂಬಂತೆ ಸಮಾಜದ ಜವಾಬ್ದಾರಿಗಳಿಗೆ ಮಾನ್ಯರೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ನಗರವಾಸಿಗಳ ವರ್ತನೆ ಹಾಗೂ ಕಾಡಿನ ಜನರ ಮುಗ್ಧತೆಯು ಅನಾವರಣಗೊಂಡಿದೆ.

ಏಕಲವ್ಯನ ಜೀವನ ಪುನರಾರಂಭಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಹೊಸ ಆಕ್ರೋಶ, ನವಚೇತನ ನವಭಾಷ್ಯಕ್ಕೆ ಮುನ್ನಡಿಯಿಡುತ್ತದೆ. ಗುರುವೇ ಇಲ್ಲದೆ ಸಾಧಿಸಿದ ಶಿಷ್ಯನಿಗೆ ಬಲಗೈ ಹೆಬ್ಬೆರಳು ಹೋದರೇನಾಯಿತು? ಸಾಧನೆಯ ಮನಸ್ಸಿನ ಮುಂದೆ ಯಾವ ನೋವು ಕಷ್ಟವೂ ತೃಣ ಸಮಾನವೇ, ಎಡಗೈಯಿಂದ ಬಾಣ ಪ್ರಯೋಗಿಸುವೆ ಎಂಬ ಆತ್ಮಸ್ಥೈರ್ಯದಿಂದ ಬಾಣ ಹಿಡಿದು ನಿಲ್ಲುವನು. ಕಾಡಿನ ರಾಜನಾಗಿ ತನ್ನ ಮುಗ್ಧ ಜನಗಳ ರಕ್ಷಿಸುವ ಹಾಗೂ ಪ್ರಾಣಿ, ಪಕ್ಷಿಗಳು ಅರಣ್ಯದ ಸಂಪತ್ತಿನ ರಕ್ಷಕನಾದುದರಿಂದ ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರಾಂತಿಯ ದುಂದುಭಿ ಮೊಳಗಿಸಿ ಪಾಂಡುನಂದನನನ್ನು ನಿಂದಿಸುವ ಹಾಗೆ ಬಲಗೈಯಲ್ಲಿ ಸಾಧಿಸದೆ ಇರುವುದನ್ನು ಎಡಗೈಯಿಂದ ಸಾಧಿಸಿದನು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಯೊಂದು 'ಎಡದ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಾಣಬಿಟ್ಟು ಕಾನನವ ನಡುಗಿಸಿದನು. ಹೊಸ ಚೇತನ, ಹೊಸ ಜನ್ಮ, ಬಲವಾದ ಕ್ರೋಧ ನವ ಏಕಲವ್ಯನ ಹುಟ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಏಕಲವ್ಯನ ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯ, ಕಲಿಕೆಯ ಸಾಧನೆಯ ಕೆಚ್ಚು ಓದುಗರ ಮನತುಂಬುತ್ತದೆ.

ಒಟ್ಟಾರೆಯಾಗಿ 'ಏಕಲವ್ಯ' ತುಳಿತಕ್ಕೆ ಒಳಗಾದವರ ಬದುಕಿಗೆ ಹೊಸ ಬೆಳಕು ಮೂಡಿಸಿ, ಭರವಸೆ ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಾನೆ. ಸಾಮಾಜಿಕ, ಅನ್ಯಾಯಕ್ಕೆ ಗುರಿಯಾದವರ ಬದುಕಿನ ತೋಟದಲ್ಲಿ ಸಮಾನತೆಯ ಹೂವನ್ನು ಅರಳಿಸುವ ಆಸೆಯನ್ನು ಮಿನುಗಿಸುತ್ತದೆ. ಕಾಡು ಮತ್ತು ನಾಡಿನ ನಡುವಿನ ಸಂಘರ್ಷದ ಕತೆಯಾಗಿ ಇದು ಮೂಡಿಬಂದಿದೆ. ಸರ್ವಸಮಾನತೆಯ ಹೊಸಕಾಲದ ತತ್ವವನ್ನು ಈ ನಾಟಕ ಸಮರ್ಥವಾಗಿ ಸಂವಹಿಸುತ್ತದೆ. ಹಾಗೆಯೇ ಯುದ್ಧದ ಕೇಡನ್ನು, ದುರಂತವನ್ನು ಸಂಕ್ಷಿಪ್ತವಾಗಿ, ಸಶಕ್ತವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತದೆ. 'ಧರ್ಮ'ವು ಮಾನವೀಯ ನೆಲೆಯಲ್ಲಿಯೆ ಕಾರ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತವಾಗಬೇಕು ಎಂಬ ಸಂದೇಶ ಈ ನಾಟಕದ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಮಡುಗಟ್ಟಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಅಧಿಕಾರಶಾಹಿ, ಪುರೋಹಿತಶಾಹಿ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು ತಮ್ಮ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸ್ವಾರ್ಥಕ್ಕಾಗಿ, ಲಾಭಕ್ಕಾಗಿ, ಧಾರ್ಮಿಕ, ಸಾಮಾಜಿಕ ತಾರತಮ್ಯಗಳನ್ನು ಹುಟ್ಟುಹಾಕಿ ಮಾನವೀಯ ಸಂಬಂಧಗಳ ಮೌಲ್ಯಗಳನ್ನು ಕಲಕಿ ಹಾಕಿರುವುದನ್ನು ಪ್ರಸ್ತುತ ನಾಟಕವು ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಪರಮರ್ಶನ ಗ್ರಂಥಗಳು

1. ಡಾಕ್ಟರ್, ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯನವರ ಏಕಲವ್ಯ ನಾಟಕ
2. ಗ್ರಾಮದೇವಗಳು – ಸಿದ್ಧಲಿಂಗಯ್ಯ
3. ಕುವೆಂಪು ಸಾಹಿತ್ಯಲೋ ಕ -2-ಹ. ಕ. ರಾಜೇಗೌಡ
4. ಮೈಸೂರು ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾನಿಲಯ ವಿಶ್ವಕೋಶ -ಎಂ. ಸಿ. ಎ